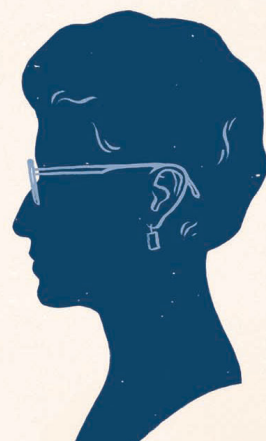

ŽENY, CO SE NEDALY

25 POZORUHODNÝCH
ČESKÝCH OSOBNOSTÍ

IVANA
PEROUTKOVÁ

COO
BOO

Ženy, co se nedaly

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cooboo.cz
www.albatrosmedia.cz

Ivana Peroutková

Ženy, co se nedaly – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

ŽENY, CO SE NEDALY

ŽENY, CO SE NEDALY

25 POZORUHODNÝCH
ČESKÝCH OSOBNOSTÍ

IVANA
PEROUTKOVÁ

© Ivana Peroutková, 2020
Illustrations © Tereza Basařová, 2020

ISBN tištěné verze 978-80-7544-947-4
ISBN e-knihy 978-80-7544-963-4 (1. zveřejnění, 2020)

CO DĚLÁ OSOBNOST OSOBNOSTÍ?

V čem tkví její výjimečnost? Čím je jedinečná? A proč jsou u nás některé výjimečné české ženy tak málo známé? Proč se o nich víc nemluví ani nepíše? Vždyť nás přece můžou inspirovat, dokonce pro nás mohou být vzorem, nebo je aspoň vzrušující pátrat po tom, co vlastně byly zač.

Postupně se to mění. O hudební skladatelce a dirigentce Vítězslavě Kaprálové, o myslitelce Anně Pammrové anebo o sportovkyni Věře Čáslavské vznikla divadelní představení. Mladá polská bohemistka Anna Militzová zase napsala knížku o nekonvenční básnířce a spisovatelce Janě Černé, dceři novinářky Mileny Jesenské. A poslední příklad – v Praze se uskutečnila výstava věnovaná Ester Krumbachové, která mimo jiné potvrdila, že odkaz zesnulé filmové výtvarnice a scenáristky je stále živý a zajímavý.

Touto knihou chceme přispět k tomu, aby se o výjimečných českých ženách více mluvilo a vědělo. Obsahuje dvacet čtyři, respektive dvacet pět – jelikož malířky sestry Válovky jsou neoddělitelné –, tedy dvacet pět portrétů pozoruhodných osobností. V knize se vám představí ženy z různých historických

období a setkají se tu různé profese, charaktery i životní příběhy. Některé osudy navazují a některé se proplétají, většina je však poznamenaná nějakou tragédií. Osobnosti nemívají na růžích ustláno. Perou se se svým osudem právě proto, že jsou výjimečné, že vyčnívají, že se nedají. Ale v tom je i jejich síla, autenticita a – pravdivost.

Osobnosti se nemají napodobovat. Osobnosti jsou naopak příkladem toho, že si každý musí najít vlastní cestu.

Osobnosti se nemají
napodobovat.

Osobnosti jsou naopak
příkladem toho,
že si každý musí najít
svou vlastní cestu.

OBSAH

1.

Ženy po boku vládců

Anežka Přemyslovna 13

Olga Havlová 19

2.

Spisovatelky a básnířky, novinářka a filozofka

Božena Němcová 25

Karolina Světlá 31

Milena Jesenská 37

Jana Krejcarová-Černá 45

Anna Pammrová 53

3.

Politicky, lékařka, skautka, profesorka a vědkyně

Františka Plamínková 61

Anna Honzáková 67

Milada Horáková 73

Dagmar Skálová 79

Růžena Vacková 85

Adéla Kochanovská 91

4.

Umělkyně v divadle a hudbě

Hana Kvapilová	97
Ema Destinnová	103
Nina Jirsíková	109
Vítězslava Kaprálová	115

5.

Šlechtična

Sidonie Nádherná	121
------------------	-----

6.

Malířky

Zdenka Braunerová	127
Toyen	133
Jitka a Květa Válový	139

7.

Filmařky

Věra Chytilová	145
Ester Krumbachová	151

8.

Sportovkyně

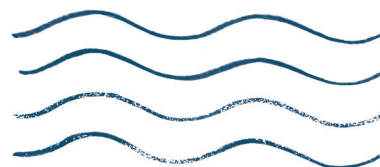
Věra Čáslavská	157
----------------	-----

Poznámky	164
-----------------	-----

ANEŽKA ČESKÁ

(PŘIBLIŽNĚ 1211–1282)

též známá jako Anežka Přemyslovna,
sestra krále Václava I., významná abatyše z rodu Přemyslovců,
od roku 1289 svatořečená

K její duchovní cestě přispěla i nešťastná souhra okolností, za kterých ji kvůli mocenským zájmům předhazovali různým nápadníkům, až by se skoro nabízelo říct: jako ten pytel brambor.

Česká princezna, nejmladší dcera krále Přemysla Otakara I. a královny Konstancie Uherské, byla pravděpodobně zasnoubená už v útlém dětství. Tím zvoleným, nikoli vyvoleným, se měl stát slezský princ Konrád. Ten ale záhy zemřel. Otec zanedlouho osmiletou Anežku zaslíbil synovi německého krále a římského císaře Fridricha II., budoucímu Jindřichovi VII. Proto odjela dívka na rakouský dvůr vévody Leopolda VI., který ovšem po šesti letech Jindřicha VII. oženil se svou dcerou Markétou Babenberskou. To bylo ponižující nejen pro Anežku, ale především pro jejího otce. Čtrnáctiletá Anežka se tudíž vrátila do Prahy, kde přijala poselstvo anglického krále Jindřicha III. Plantageneta. Ale i on od zasnoubení upustil. Pak se znovu objevil ženatý, ale v manželství nespokojený Jindřich VII. A dvakrát o sňatek s Anežkou usiloval jeho otec, císař Fridrich II., který byl zároveň jejím posledním nápadníkem.

V té době Přemysl Otakar I. už nežil a Anežka se sňatku vzepřela. Pomoc hledala u papeže Řehoře IX. a ten jí vyhověl. Zbožná Anežka mohla svůj život konečně naplnit tak, jak si po všech těch dohazovačských peripetiích opravdu přála. Svoje hluboké náboženské cítění nemusela dál tajit. Jako mladá, spanilá a vzdělaná žena zasvětila svůj život Bohu a v českém prostředí prosazovala nový františkánský řád a jeho ženskou obdobu – řád klarisek.

Ke zbožnosti Anežka tíhla od dětství. Její první významnou učitelkou víry byla její teta Hedvika Slezká, manželka vévody Jindřicha I., působící ve skromnějším, ještě nedostavěném cisterciáckém klášteře v Třebnici. Tady malá Anežka pobývala od tří do šesti let a dostala tu základy mravní a náboženské výchovy. Patrně i citově horoucí vztah k Bohu, neboť Hedvika se modlívala velice zaníceně, v pláči, nebo naopak s tváří prozářenou vnitřní blaženou radostí.

Premonstrátský klášter v Doksanech nedaleko od Litoměřic, kde Anežka trávila další dva roky, byl na rozdíl od trebnického velkolepý a aristokratický, určený pro královskou rodinu a vysokou šlechtu. Věnoval se též péči o chudé a „špitálnictví“. Řeholnice dodržovaly přísnou klauzuru – zachovávaly ticho, šatily se v chudobě a pěstovaly praktiky pro umrtvení těla proti rozkoším. Tím už se blížily budoucím klariskám, ale přesto žil klášter celkově v bohatství.

Anežka si osvojila čtení a psaní, biblickou historii, zřejmě i latinu a taky vyšívání. O její prohlubující se zbožnosti svědčí i následující pobyt na rakouském dvoře ve Vídni, kde skutečně dodržovala půsty, (na rozdíl od ostatních dětí, které tajně mlsaly), vyhýbala se dětským hrám a „nezbednostem“, dávala almužny a horoucně se modlívala.

Velkým příkladem pro její náboženský vývoj pak byly další dvě ženy – sestřenice Alžběta Durynská, která jako mladá vdova zakládala dobročinné špitály v německých krajích, ale zejména svatá Klára z Assisi, italská světice, nadšená obdivovatelka Františka z Assisi a zakladatelka řádu klarisek.

Jak Kláře, tak Anežce byl svatý František vzorem nejen hlásáním chudoby a prostoty, ale zvlášť svým pojetím lásky k bližnímu čili „charitas“. „Kde jest láska a moudrost, tam není ani bázně, ani nevědomosti; kde jest slitování a ro-

zumné rozeznávání, tam není ani ješitnosti, ani zatvrzelosti,“ říkal František svým učedníkům a s tím se Anežka naprosto ztotožňovala.

Přestože se Anežka s Klárou lišily původem, vzděláním a bohatstvím a nikdy se ani neviděly, Františkovo učení je natolik sblížilo, že spolu dlouhá léta vedly rozsáhlou korespondenci, která z nich učinila velké přítelkyně. Klára Anežku podporovala a radila jí. Svým způsobem nad ní bděla. Když Anežka přeháněla svoje odříkání v jídle, takže už byla vyzáblá na kost, Klára ji dokonce napomínala, aby to nepřeháněla s přísným půstem a pamatovala si, že lidské tělo není ze železa.

V roce 1253 v posledním předsmrtném dopise na rozloučenou Klára patrně ve stavu mystické extáze Anežce napsala:

„V mé lásce k Tobě nechť mlčí jazyk tělesný a mluví jazyk ducha. Ó, požehnaná dcero, lásku, jakou já mám k tobě, jazyk tělesný nemůže nijak plně vyjádřiti, nýbrž jen tak z poloviny vypsati, a proto tě prosím, abys dobrotivě a zbožně přijala tato slova a aspoň v nich vystihla mateřskou lásku, kterou den co den plane srdce mé k Tobě a Tvým dcerám...“

Anežka se však činila nejen zbožností. Záhy po zrušení sňatku s císařem Fridrichem II. projevila svoje organizační schopnosti a smysl pro praktičnost a v roce 1232 založila spolu se svým bratrem králem Václavem špitál. Nacházel se na Starém Městě v Praze a přijímal jak nemocné, tak chudé, kterým skýtal útočiště. Správu tohoto ústavu kněžna svěřila nově vzniklému řádu Křižovníků s červenou hvězdou.

Poté se Anežka s nadšením, energií a nebyvalou velkorysostí věnovala vybudování dvojího kláštera, mužského a ženského, na jednom z nejkrásnějších míst ve Starém Městě, tedy na pravém břehu Vltavy a v sousedství bohaté městské části tehdy obývané německou většinou. Stavební projekt byl grandiózní a stejně velkolepé bylo i jeho umělecké provedení.

Zde, v ženském klášteře, roku 1234 Anežka vstoupila do řádu klarisek a na čtyři roky se stala jeho abatyší.

Pozoruhodné je Anežčino úsilí o založení vlastního ženského řádu, který by asketické a přísné stanovy – snáze přijatelné pro klarisky v slunné Itálii –

zmírnil a přizpůsobil chladnějšímu severu a vůbec velkoměstu střední Evropy. Jednalo se i o takové základní věci, jako byla strava, oblek, lůžko nebo temnota cel, kde byly jeptišky „takřka zaživa zahrabávány“. Leč stárnoucí papež byl tvrdý jako skála a tentokrát Anežčinu naléhání nepovolil.

Tento drobný neúspěch Anežku jistě mrzel, ovšem možná ještě posílil její zbožnou péči. Moudrá, vzdělaná a soucitná Anežka pomáhala, jak mohla. V klášteře a špitále, ale i v různých sporech. Usmiřovala, utěšovala, vysvobozovala. Několikrát zasáhla diplomaticky a přispěla ke smíru znesvářeného krále Václava a jeho syna, budoucího panovníka Otakara Přemysla II. Poslední roky prožila v ústraní a v modlitbách, které však neodvrátily blížící se katastrofy. České země byly rozvrácené hladem a morem a dynastie Přemyslovců byla nakonec vystřídána Lucemburky.

Anežka se dožila úctyhodných jednasedmdesáti let. Ihned po její smrti vznikly první legendy o jejích zázracích a nadpřirozených léčitelských schopnostech. Ale pokusy o její svatořečení po dlouhá staletí neuspěly. Ač byla ženou výjimečnou a obdivovanou, za svatou byla prohlášena teprve v roce 1989.